

1989. Η πορεία της ελληνικής οικονομίας
1990. Προοπτικές

του Κώστα Σημίτη

1. Η οικονομική κατάσταση που αντιμετωπίζουμε είναι γνωστή.
  - Τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα έχουν πάρει ανησυχητικές διαστάσεις. Το 1989 έφθασαν σε ύψος πρωτόγνωρο, πλησίασαν το 20% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Το δημόσιο χρέος ξεπέρασε το ύψος του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και εξακολουθεί δυστυχώς να αυξάνεται με γρήγορο ρυθμό.
  - Ο ετήσιος ρυθμός του πληθωρισμού το Φεβρουάριο του 1990 έφθασε πάλι στο επίπεδο του 16,5% και παραμένει σχεδόν τέσσερις φορές υψηλότερος από το μέσο ρυθμό στην ΕΟΚ.
  - Το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών πριν από τον δανεισμό του Δημόσιου τομέα ήταν το 1989, 3050 εκατ. δολάρια και σύμφωνα με τις ενδείξεις που υπάρχουν εξακολούθησε να διευρύνεται στις αρχές του χρόνου και λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί για τις μελλοντικές εξελίξεις.
  - Η συνέπεια των εξελίξεων αυτών είναι ότι έχει ανακοπεί η ανάκαμψη της οικονομίας που είχε αρχίσει το τέλος του 1987.

Συνεχίζουμε ταυτόχρονα να αντιμετωπίζουμε σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα. Η οικονομία μας χαρακτηρίζεται από το χαμηλό ύψος των επενδύσεων, την τεχνολογική καθυστέρηση, το χαμηλό επίπεδο της παραγωγικότητας. Οι παραοικονομικές δραστηριότητες, οι προβληματικές επιχειρήσεις και η μείωση της ανταγωνιστικότητας συμβάλουν επίσης στην αρνητική εικόνα.

2. Έχουμε φθάσει πιά σε ένα σημείο που χρειάζεται δράση. Η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο. Όχι μόνο γιατί η δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς καθιστά επιτακτική την ανάγκη να προσαρμόσουμε τα μεγέθη της οικονομίας σε επίπεδα ανάλογα με εκείνα που θα ισχύουν στις άλλες χώρες της

ΕΟΚ. Αλλά επίσης γιατί η σημερινή οικονομική κατάσταση εγυμνώνει σοβαρούς κινδύνους που απειλούν την ανάπτυξή μας και φυσικά το βιοτικό μας επίπεδο.

3. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική οικονομία δεν είναι νέες. Οι οικονομικές ανισοροπίες ξεκίνησαν μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Από τη μεταπολίτευση και μετά όλες οι κυβερνήσεις κατά καιρούς διακήρυξαν την ανάγκη να προωθηθούν οι αναγκαίες προσαρμογές στην οικονομία. Στην πραγματικότητα όμως η πολιτική που ασκήθηκε όχι μόνο απέτυχε να μεταστρέψει σε μόνιμη βάση τις δυσμενείς εξελίξεις στην οικονομία και να οδηγήσει τη χώρα σε μιά αυτοδύναμη και σταθερή αναμωδική πορεία, αλλά με την πάροδο του χρόνου επέτεινε τις ανισοροπίες και τα διαρθρωτικά προβλήματα. Οι περισσότερες από τις άλλες χώρες στην Κοινότητα ή στην ευρύτερη περιοχή του ΟΟΣΑ αντιμετώπισαν με επιτυχία παρόμοια με τα δικά μας προβλήματα εδώ και μιά δεκαετία. Εμείς αντίθετα σε ελάχιστες στιγμές της περιόδου μετά το 1974 προσπαθήσαμε να αντιμετωπίσουμε με συνέχεια και συνέπεια τα προβλήματά μας. Τα μέτρα, που εφαρμόστηκαν κατά καιρούς, συχνά ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμών ανάμεσα σε συγκρουόμενα συμφέροντα ομάδων πίεσης. Και πάντα όταν υπήρχεν σοβαρή προσπάθεια η αντιπολίτευση προσπαθούσε να εκμεταλλευτεί το κόστος των μέτρων προς όφελός της. Οι κυβερνήσεις οπισθοχωρούσαν. Η οικονομική πολιτική δεν μπόρεσε έτσι να εφαρμοσθεί με αξιοπιστία και προπαντός με συνέπεια και συνέχεια.

4. Χρειάζεται ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα οικονομικής ανασυγκρότησης, δηλαδή προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας και αντιμετώπισης των μακροοικονομικών ανισοροπιών. Η στατηγική οικονομικής ανάπτυξης πρέπει να χαρακτηρίζεται από το τρίπτυχο εκπαίδευση, επενδύσεις, ανάπτυξη της τεχνολογίας.

- Κεντρικό σημείο της αναπτυξιακής προσπάθειας πρέπει να είναι η παιδεία. Η βελτίωση της παιδείας και με αυτό το

τρόπο της ποιότητας του ανθρώπινου παράγοντα είναι βασικός συντελεστής οικονομικής και κοινωνικής προόδου. Χρειάζονται μέτρα για να καλυτερεύσει το επίπεδο μόρφωσης και εξειδίκευσης του εργατικού και στελεχιακού δυναμικού. Χρειάζεται η σύνδεση της παιδείας με την παραγωγή και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης στο σχολείο και στο πανεπιστήμιο.

- Το ύψος και η ποιοτική σύνθεση των επενδύσεων αποτελούν το κυριότερο μέσο για τον εκσυγχρονισμό και τη διεύρυνση του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας και την πραγματοποίηση των απαραίτητων αλλαγών στη δομή της. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να αντιμετωπισθούν θέματα όπως : η αποκατάσταση της αποδοτικότητας των επενδύσεων, η υιοθέτηση ενός παγίου φορολογικού καθεστώτος, η αποκατάσταση περισσότερο αποτελεσματικής λειτουργίας των αγορών, η σταθερότητα των "κανόνων του παιγνιδιού" για την ιδιωτική πρωτοβουλία, η αναμόρφωση του αναπτυξιακού νόμου 1262/82, η συγκέντρωση της προσπάθειας του κράτους σε ορισμένα έργα υποδομής και βιομηχανικές επενδύσεις, η σωστή ιεράρχηση προτεραιοτήτων ώστε να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά οι κοινοτικοί πόροι.
- Η ανύψωση του τεχνολογικού επιπέδου του παραγωγικού δυναμικού της χώρας είναι το τρίτο χαρακτηριστικό της αναπτυξιακής προσπάθειας. Για να επιτευχθεί η τεχνολογική αναβάθμιση απαιτούνται κίνητρα, προώθηση της έρευνας, άρση των αντικινήτρων της ερευνητικής προσπάθειας, στήριξη της μεταφοράς τεχνολογίας.

5. Η πολιτική αντιμετώπισης των μακροοικονομικών ανισορροπιών χαρακτηρίζεται από : τη δημοσιονομική εξυγίανση, τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, την εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων, τη συντονισμένη χρήση όλων των μέσων οικονομικής πολιτικής και τέλος τον περιορισμό των διαρθρωτικών αδυναμιών.

α) Η δημοσιονομική εξυγίανση είναι αναγκαία για να επιτύχουμε την οικονομική σταθερότητα. Για το σκοπό αυτό πρέπει να στοχεύσουμε στη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε μιά περίοδο τριών - τεσσάρων ετών. Στον πρώτο χρόνο η προσπάθειά μας θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα εντατική και να επιδιώξει τη μείωση των καθαρών δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ περίπου και κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το χρόνο περίπου στα επόμενα τρία χρόνια. Ταυτόχρονα θα πρέπει να συνεχισθεί η επανεξέταση του φορολογικού συστήματος, ώστε να περιορισθεί η φοροδιαφυγή, να γίνει περισσότερο αποτελεσματικό και κοινωνικά πιο δίκαιο.

β) Η ριζική αναμόρφωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι προϋπόθεση της μείωσης των ελλειμμάτων. Χρειάζεται μεταξύ άλλων εξορθολογισμός του συστήματος εισφορών και παροχών προς την κατεύθυνση περιορισμού προνομιακών ρυθμίσεων και ίσης μεταχείρισης όλων των εργαζομένων.

γ) Η αντιμετώπιση του προβλήματος των προβληματικών επιχειρήσεων κατά τρόπο δραστικό θα εξασφαλίσει όχι μόνο τη μείωση των ελλειμμάτων αλλά και καλύτερες προϋποθέσεις για οικονομική μεγέθυνση, παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και δημιουργική απασχόληση.

δ) Η πολιτική τιμών και εισοδημάτων, η νομισματική και η συναλλαγματική πολιτική θα πρέπει να έχουν διαφάνεια για να επιτρέψουν τους επιχειρηματικούς σχεδιασμούς τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα. Θα πρέπει επίσης να συντονισθούν ώστε με όλα τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά και με μικρότερο οικονομικό και κοινωνικό κόστος τον πληθωρισμό και τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών και να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για μονιμότερη οικονομική ανάπτυξη και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου.

ε) Τέλος θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια να λειτουργήσουν πιο αποτελεσματικά οι αγορές εργασίας, προϊόντων και χρήματος, να εξασφαλισθούν συνθήκες ανταγωνισμού, να περιορισθούν οι

μονοπωλιακές και ολιγοπωλιακές λειτουργίες, να καταργηθούν οι κρατικές παρεμβάσεις όπου δεν είναι αναγκαίες, να αυξηθεί το μέγεθος των επιχειρήσεων.

6. Για να πετύχει το πρόγραμμα οικονομικής ανασυγκρότησης χρειάζεται σύγκλιση των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων τόσο ως προς τους στόχους όσο και ως προς τα μέσα πολιτικής. Σήμερα υπάρχει σύγκλιση μόνο στους γενικούς οικονομικούς στόχους. Όλοι είμαστε υπέρ της μείωσης των δημοσίων ελλειμμάτων, υπέρ της μείωσης του πληθωρισμού και του ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών. Όλοι είμαστε υπέρ της "ανάπτυξης". Οι διαφορές αρχίζουν όταν εξειδικεύουμε πολιτικές. Η οικουμενική κυβέρνηση ταλαιπωρήθηκε από το φαινόμενο της σύγκλισης στο επίπεδο των αρχών και της απόκλισης στο επίπεδο των μέτρων. Το φαινόμενο οφείλεται όχι μόνο στις ιδεολογικές διαφορές ανάμεσα στα κόμματα αλλά κυρίως στις σοβαρές αντιθέσεις στα συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων που εκπροσωπούν.

7. Χρειάζεται τώρα σοβαρότητα για να αποφύγουμε τις επίπλαστες συναινέσεις, τις ανώδυνες λύσεις που δεν αντιμετωπίζουν στην ουσία τα προβλήματα. Χρειάζεται η συσπείρωση γύρω από μιά οικονομική στρατηγική ανασυγκρότησης που θα αντιμετωπίζει σφαιρικά τα προβλήματα, θα κατανέμει το κόστος της προσαρμογής δίκαια ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες και θα μπορεί να εφαρμοσθεί με αξιοπιστία τα επόμενα χρόνια.